

02.04.2006

OPUSTOŠENI ŠTUMBERGEROVI DVORI U BAOŠIĆU

Ostao samo pepeo Starog Kapetana

Uzbudljiv roman s tužnim krajem, otprilike bi se na to mogla svesti ponovo aktuelna storija o liku i djelu znamenitog Miroslava Štumbergera, kapetana bojnog broda i vlasnika raskošne muzejske zbirke koja je bila pohranjena u njegovom domu i popularnom «Muzeju starog kapetana» u Baošiću. Priča koja slijedi, dobrana je ilustracija o našim mentalnim i karakternim sklopovima koji su najzaslužniji da od hiljadu eksponata pod kamenim krovom zdanja ovog zaista renesansnog čovjeka, nije ostalo gotovo ništa što se ponijeti moglo!? Gore od i najernjeg rata, opustošeni su Štumbergerovi dvori u periodu od 1994. pa do današnjih dana! Iz JU Muzej i galerija «J.B.Benković», ponovo su, onomad, uputili i ko zna koji po redu apel, skoro vapaj - da se spasi što se još spasiti može!

No, dok traju međusobna optuživanja i polemike ko je krivac za ovaj kulturocid i poharu u Baošiću, valja se podsjetiti makar i kroki biografije Štumbergera, Slovenca rođenog davne 1892. u selu Šmarje kod Celja. Kako je još od rane mladosti pokazivao veliki interes za pomorstvo, uz pomoć strica 1912. upisuje Vojnopomorsku akademiju u Puli, koju u roku okončava primjerenim uspjehom. Prvi put oklopnjačom «Monarh» u Boku stiže 1914. i po vlastitoj želji biva raspoređen u novoosnovanu hidroplansku bazu Kumbor. Mladi pomorski oficir tu postaje pilot na prva dva hidroplana tipa «Loker».

«... Međutim, pilotiranje u hidroplanskoj bazi ubrzo je napustio, svjedoči hroničar Čaba Mađar, njegov ovdašnji biograf. Očito željan novih podviga, Štumberger se javlja na podmorničarski i torpedni tečaj, nakon čega je raspoređen na podmornicu U-17, a potom i na U-28, na kojoj postaje i prvi oficir u bazi na Rosama. S tom podmornicom je učestvovao u više borbenih akcija na Jadranu, u Jonskom i Egejskom moru, te u Mesinskom kanalu. U toj službi ostaje do kraja prvog svjetskog rata i slom Austrougarske ga oktobra 1918. zatiče u Rijeci...»

Međutim, naš junak ubrzo će se ponovo vratiti Boki, svojoj velikoj ljubavi, gdje je kao vrstan stručnjak za podmornice i na poziv komandanta Mornarice Kraljevine SHS, raspoređen u Tehnički nastavni centar Kumbor. Nakon što je od 1925. godinu i po proveo u Engleskoj, nadgledajući gradnju podmornica «Nebojša» i «Hrabri». Na prvoj će uskoro postati i komandant, ali će se ubrzo sporječkati sa pretpostavljenim starješinama i biti smijenjen. Početkom 1938. ipak je predložen za doškolovanje za čin admirala. No, na takvoj ponudi zahvaljuje i u 45. godini života zahtijeva penzionisanje s beneficiranim stažom, kao bivši podmorničar.

« U vremenu dok je bio komandant Tehničkog centra za podvodna oružja, a i kasnije, Štumberger se intenzivno bavio istraživačkim i inovatorskim radom, te eksperimentisanjem, svjedoči opet Čaba Mađar. Danas je teško nabrojati sve kapetanove pronalaskе, a bilo ih je oko 500! Na primjer, prilikom preuzimanja podmornica u Engleskoj, tehnička komisija ga je upoznavala sa njihovom opremom, među kjojom se nalazio i novi tip sonara. I kad su mu domaćini počeli objašnjavati funkciju, Štumberger ih je učtivo prekinuo, uz opasku da je upravo on konstruktor tog sonara. Naime, taj svoj izum je posredstvom nekog Belgijanaca već ranije bio poslao na testiranje, uz obavezu da mu jave da li je primjenjiv na podmornicama. I, Belgijanac mu je uskoro javio kako je sonar, navodno, neupotrebljiv, a u međuvremenu ga je već bio prodao Englezima!?»

Nemiran duh, sudbinski očito sličan i Teslinom, nudi još niz zanimljivih detalja, poput kapetanovog eksperimentisanja s mlaznim motorom na tečno gorivo, još u periodu od 1923-25! Jedan prototip tog motora, koji je bio poslao u Beč na testiranje i, naravno, nikad na njega nije dobio odgovor, takođe je bio izložen u holu njegovog doma-muzeja u Baošiću. U to vrijeme napisao je i udžbenik za torpedistiku i minerstvo po kojemu se radilo, ali mu ta knjiga nikad zvanično nije priznata! Za razliku od podvodne mine C-15 koju je konstruisao i bila je standardizovana u naoružanju Jugoslovenske kraljevske mornarice.

«... Štumberger je veoma zavolio Boku, stekavši i brojne prijatelje, kako među kolegama, tako i mještanima, pa je odlučio da je više ne napušta do kraja života. I veoma mu se dopala jedna stara ozidina u zabačenom dijelu Baošića, gdje se spajaju tri zaseoka Mogilica, Lug i Staro Guvno. Često je tu dolazio i kao slikar, koji je svoja djela stvarao u prirodi. Ubrzo je ozidinu kupio od porodice Kamilić i počeo da je obnavlja u starom primorskom stilu, krčeći i novi put do nje i podižući niz podzida. Posebno je bio ponosan na vrt sa oko 200 sadnica raznih ruža i mali vinograd uz kuću...», svjedoči takođe Mađar.

U međuvremenu, i kao strasni kolekcionar nije štedio novaca da od mještana otkupljuje starine, pa je njegov novi dom ubrzo bio prepun vrijednih etnoloških predmeta, ali i rijetkih, čak raritetnih, primjeraka starog oružja. Decenije «drugog poluvremena» svog dugog i burnog života Štumberger se tako posvetio pasioniranom sakupljanju starina, kao čovjek-umjetnik zapaženog stvaralačkog duha, visoke kulture i obrazovanja, i sa znanjem čak pet stranih jezika! Pedantno je sačinio i popis svih eksponata, obavezno sa naznakom porijekla, pa će tako i komisija imenovana od strane SO Herceg Novi 29. novembra 1964. takođe popisati ravno 1.472 eksponata! Od toga su 372 pripadala etnografskoj zbirci, zatim 115 ikona i slika, 27 ćilima raznog porijekla, 20 geografskih mapa, 22 makete jedrenjaka sopstvene izrade, 13 amfora, 220 komada starog novca, 22 eksponata iz NOB-a, 53 komada stilskog namještaja i još 625 ostalih predmeta! Naročito vrijednost imala je i biblioteka sa 1.516 naslova, među kojima su neke bile i iz 17. vijeka!

Njegov biograf podsjeća da je veoma teško podnio Drugi svjetski rat. Bez rodbine i usamljen, uglavnom se oslanjao na mještane Baošića, vješto izbjegavajući okupatore da ga uvuku u bilo kakvu saradnju. Ipak, ilegalno je bio na vezi i pomagao oslobodilački pokret u Boki. I, desetak godina kasnije, već 1955. je znatiželjnicima Štumberger širom otvorio vrata svoje kuće, nazvane «Dom starog kapetana». Decenijama poslije, postaće to prava turistička atrakcija o kojoj su napisani tomovi novinskih tekstova, snimljeni i brojni dokumentarci o čovjeku koji je svojevremeno dnevno primao više pošiljki nego svi žitelji Baošića!

Umro je 6. maja 1983, u 92. godini života, pod krovom Instituta u Igalu. Kremiran je i urna s njegovim pepelom uzidana je u holu doma, ispod mermerne ploče. Istini za volju, ovdasnji varvari, čini se, samo Štumbergerovu urnu su ovdje ostavili na miru!? Ostalo je pustoš! Uz simboličan natpis «Krov pod naponom, zmijske u vrtu!» I, koliko o Starom Kapetanu, ovo je još žalosnija priča i o nama.

Posljednja želja

Doživio je duboku starost, a pred kraj života nije krio brigu za sudbinu svoje ostavštine. Bez potomstva i u želji da se oduži kraju u kojem je proveo većinu svog vijeka, nije prihvatio i ponudu svojih iz slovenačke delegacije iz tamošnjeg pomorskog muzeja, da mu zbirku posmrtno presele u Piran! Konačno, kao svoju posljednju želju 1979. za nasljednika ostavštine proglasio je Mjesnu zajednicu Baošić.

«... Iz ove kuće koju ostavljam sa svim inventarom MZ Baošić, radi čega je osnovana i cijela zadužbina, ne smije se iznijeti nikakav predmet, niti u svrhu grupnih izložbi izvan ove kuće, a ni u bilo koju drugu ustanovu, a pogotovu ne u svrhu prodaje ili poklona, pa želim i određujem da ona vazda predstavlja jednu cjelinu.»

Boka

«... Štumberger je veoma zavolio Boku, stekavši i brojne prijatelje, kako među kolegama, tako i mještanima, pa je odlučio da je više ne napušta do kraja života. I veoma mu se dopala jedna stara ozidina u zabačenom dijelu Baošića, gdje se spajaju tri zaseoka Mogilica, Lug i Staro Guvno. Često je tu dolazio i kao slikar, koji je svoja djela stvarao u prirodi. Ubrzo je ozidinu kupio od porodice Kamilić i počeo da je obnavlja u starom primorskom stilu, krčeći i novi put do nje i podižući niz podzida. Posebno je bio ponosan na vrt sa oko 200 sadnica raznih ruža i mali vinograd uz kuću...», svjedoči takođe Mađar.

M. Bojanić

*Ovaj članak je odštampan sa sajta dnevnog lista POBJEDA
Sva prava zadržana.*